

Folkbildningens roll för föreningsliv och civilsamhälle

Studieförbunden har genom grund-, medlems- och samarbetsorganisationer kopplingar till hundratals föreningar och organisationer i det svenska civilsamhället.¹ Dessutom sker verksamhet även med fristående organisationer, föreningar och nätverk. Så, vilken roll spelar folkbildningen för föreningslivet och civilsamhället?

Etablerade samarbeten

Enligt de senaste siffrorna från Folkbildningsrådet finns just nu 229 centrala avtal mellan studieförbunden och olika medlemsorganisationer och 154 avtal med samarbetsorganisationer.² Till detta antal tillkommer sedan lokala samarbets- och medlemsantal, som kan förmodas vara många fler. En uppskattning från 2016 föreslår exempelvis att det finns minst 10 000 lokala samarbeten mellan studieförbunden och föreningslivet.³ Med andra ord är verksamhet tillsammans med studieförbunden en etablerad och grundläggande del av det svenska civilsamhället.

Ett nytt civilsamhälle växer fram

Bland studieförbundens etablerade medlems- och samarbetsorganisationer finns en stark tradition av studiecirkel och kulturarrangemang som en naturlig del av föreningsverksamheten och ofta finns även andra samarbeten som stärker banden mellan folkbildningen och de traditionella folkrörelserna, exempelvis delade lokaler, gemensam utrustning och starka historiska och sociala band. Ändå är det tillsammans med nya aktörer som föreningsverksamheten i studieförbunden växer som mest. Tillväxten för den här verksamhetstypen (från 74 procent 2012 till 83 procent 2017) är resultatet av samarbeten med etniska föreningar, religiösa samfund och kulturorganisationer.⁴ Med andra ord är studieförbunden viktiga för att introducera, stärka och etablera nya aktörer i det svenska civilsamhället, samtidigt som mer etablerade samarbeten hjälper till att hålla liv i de traditionella folkrörelserna.

Kumulativitet mellan folkbildning och ideellt engagemang

Att delta i föreningsaktiviteter har många olika fördelar. Genom de nätverk som byggs i civilsamhället får människor kontakter och ingångar som leder till större inkludering och delaktighet.⁵ Men hur går det till att bli aktiv i civilsamhället? Folkbildningen kan vara en väg in i engagemanget – en studie visar att 77 procent av alla som deltar i studiecirkel också blir aktiva i civilsamhället/föreningslivet (siffran för befolkningen överlag i samma studie är 53 procent).⁶ Faktum är att det finns en kumulativitet i detta – det ena engagemanget förstärker det andra och tvärtom. Alltså, människor i föreningslivet deltar i större utsträckning än andra i folkbildningsaktiviteter och människor i folkbildningsaktiviteter deltar i större utsträckning än andra i föreningslivet.⁷ Folkbildningen skapar alltså dels en infrastruktur för Sveriges civilsamhälle (med lokaler, pedagogik, material och ekonomi), och dels ett positivt kretslopp där engagemanget växer och människor

aktiverar sig på många olika sätt, något som leder till ett samhälle med aktiva medborgare.

Framtidens engagemang

Det talas ofta om en stundande föreningsdöd, eller om att det ideella engagemanget minskar, men studier visar tvärtom att svenskarnas ideella engagemang är stabilt över tid⁸. Möjligen finns splittringar eller skiftningar mellan etablerade aktörer i civilsamhället och det faktiska gräsrotsarbetet⁹, och ett annat ord för det skulle kanske kunna vara trender eller fokusförflyttningar – men det ideella engagemanget i Sverige mår bra. Att skapa möten mellan engagerade människor och civilsamhället är en viktig funktion – och på samma sätt, att ge verktyg och möjligheter för människor som brinner att starta nya och egna rörelser. Folkbildningen, med de samband som tidigare redovisats mellan cirkeldeltagande och ideellt engagemang i föreningar, spelar här en viktig roll. Hos studieförbunden kan exempelvis engagerade ungdomar hitta en plattform för egna idéer och tankar – om det så är en musikscen, ett konstgalleri eller någonting helt annat. I den miljö som studieförbunden bjuder in till föds sedan en medvetenhet om andra möjligheter och aktörer i civilsamhället. Och någonstans i allt detta föds kanske också tanken om att starta en egen och ny förening.

Studieförbundet Vuxenskolan vill särskilt lyfta

- Föreningslivet bidrar till den enskilda människans utveckling, bildning och lärande och får fler människor att bli delaktiga i samhällslivet.
- I varje kommun stöttar och utvecklar vi det finmaskiga nätverket av lokala föreningar som pensionärsföreningar, hembygdsföreningar och bygdegårdsföreningar.
- Vi är en plattform för utvecklande möten om lokala aktuella frågor, mellan befintliga organisationer och med nya initiativ och engagerade individer.

¹ Folkbildningens betydelse för samhället 2018. Folkbildningsrådet, 2019.

² Folkbildningens betydelse för samhället 2018. Folkbildningsrådet, 2019.

³ Folkbildningens betydelse för samhället 2018. Folkbildningsrådet, 2019.

⁴ Folkbildningens betydelse för samhället 2018. Folkbildningsrådet, 2019.

⁵ Stjärnkvist. Har alla samma möjlighet att delta i det civila samhället? Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2018.

⁶ Svedberg. Von Essen. Mer engagemang? Folkbildningen i det svenska civilsamhället. Folkbildningsrådet, 2015.

⁷ Svedberg. Von Essen. Mer engagemang? Folkbildningen i det svenska civilsamhället. Folkbildningsrådet, 2015.

⁸ Von Essen. Jegermalm. Svedberg. Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014. Ersta Sköndal högskola, 2015.

⁹ Von Essen. Jegermalm. Svedberg. Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014. Ersta Sköndal högskola, 2015.